

як залежної або незалежної; загалом перенесенням своєї позиції та поведінки вдома на сферу соціальних відносин поза ним.

Чоловіча самотність стає самотністю трансцендуючого духу. Це самотність по відношенню до себе та по відношенню до жінки, яка не встигає за міфологічним та соціальним рухом чоловіка.

Жіноча самотність є самотність жалючої та люблячої душі, яка постійно віддає у поза-родинний простір своїх підростаючих дітей і мусить змиритися з існуванням у цьому просторі чоловічого духу [4, с.168].

Дослідження «жіночого» та «чоловічого» начал започаткували вивчення проблем розвитку культури як соціального інституту, що яскраво відображає становище жінки у суспільстві. Із зміною сучасної гендерної структури світу змінюються чоловічі і жіночі ролі. Гендерний підхід формулює нову відповідь на очевидне порушення патріархальної моделі світу у зв'язку з активним входженням жінки в культуру ХХ століття. Жіночий чинник наполегливо і стрімко вривається в сучасну картину світу, потребує переосмислення багатьох засад цивілізації, у тому числі місця та ролі жінки у світі, без вирішення яких неможливий поступальний розвиток.

Гендерні дослідження виростили з жіночих досліджень і переросли їх, розширивши коло досліджуваних питань на сфери людської життєдіяльності.

Проникаючи в різні сфери гуманітарних наук, вбираючи в себе найновіші методологічні розробки, цей підхід прагне перебудувати попередні структури і брати участь у структуруванні нової культурної моделі. Гендерні дослідження спрямовані на вивчення соціальних і культурних концепцій жіночого та чоловічого.

Висновки. Самотність чоловіка і жінки виникає і змінюється разом з культурою. Як показують сучасні дослідження, самотність включена до історичного процесу розвитку свідомості й суспільства. У формуванні гендерної свідомості вагому роль відіграють література, телебачення, газети, журнали, які представляють моделі поведінки у різних сферах життя. Уявлення про відмінності статей і пов'язані з ними норми поведінки виражаються у формі пояснень особливих якостей і обов'язків, переваг і обмежень, сутності, призначення, що властиві чоловічій і жіночій статі. Тому шляхи подолання самотності чоловічої і жіночої будуть залежати від професіоналізму журналістів, авторів різних гендерних досліджень, керівників засобів масової комунікації, які, дотримуючись етики й об'єктивності відображення дійсності, даватимуть уявлення про цінності й пріоритети гендерної симетрії.

Бібліографічні посилання:

1. Камю А. Миф о Сизифе. Эссе об абсурде / Альбер Камю // Сумерки богов. – М.: Политиздат, 1989. – 398 с.
2. Коссак Е. Экзистенциализм в философии и литературе / Коссак Е. – М.: Политиздат, 1980. – 360 с.
3. Нойманн Э. Происхождение и развитие сознания / Нойманн Э. – К.: Ваклер, 1998. – 468с.
4. Хамітов Н.В. Самотність у людському бутті: досвід мета антропології / Хамітов Н.В. – К.: Гранослов, 2000. – 252 с.

УДК 316.66:159.922.1

О. А. Кобзева

МЕТАФІЗИКА ГЕНДЕРНИХ ВІДНОСИН У СУЧАСНОМУ ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Визначено вплив гендерного фактору на систему стереотипів і необхідність модифікації гендерних відносин як запоруку гармонійного і стабільного розвитку суспільства, що має бути засноване на рівності і свободі реалізації особистості. Підкреслено, що у наш час людство повинно осмислити і якнайскоріше розв'язати свої складні проблеми буття та виклики цивілізацій. Ситуація може змінитися на краще якщо людина повному самопізнає себе – створить цілісний образ самої себе, в якому буде враховано багатоманітність виявів людського.

Досліджується ціннісний потенціал гендерного мислення з точки зору можливості його впливу на процес трансформації цінностей суспільства та перспективу формування на цій основі розуміння відносин між людиною і людиною в контексті сучасної філософії.

Ключові слова: стереотип, гендерні відносини, стать, гендер, самопізнання, дослідження гендерних відносин, філософський дискурс

Определены влияние гендерного фактора на систему стереотипов и необходимость модификации гендерных отношений как залога гармоничного и стабильного развития общества, основанного на равенстве и свободе реализации личности. Отмечено, что в наше время человечество должно осмыслить и как можно быстрее разрешить свои сложные проблемы бытия и вызовы цивилизаций. Ситуация может измениться к лучшему если человек по-новому самопознает себя – создаст целостный образ самого себя, в котором будет учтена многогранность проявлений человеческого.

Исследуется ценностный потенциал гендерного мышления с точки зрения возможности его влияния на процесс трансформации общественных ценностей и перспективу формирования на этой основе понимания межличностных отношений в контексте современной философии.

Ключевые слова: стереотип, гендерные отношения, пол, гендер, самопознание, исследование гендерных отношений, философский дискурс

The influence of gender factor on the stereotype system and the necessity of gender relations modifications as the guarantee of harmonic and stable society development which is to be based on the equality and freedom of personality realization is defined. It is stressed that nowadays mankind must comprehend and solve its complex problems of being and civilization challenges as soon as possible. The situation may change for the better if a person knows himself or herself in the new style that is he or she will create the integral image of himself or herself in which human displays diversity will be taken into account.

The integral potential of gender thinking from the point of view of possibility of its influence on the process of social values transformation and on this basis forming prospect of interpersonal relations comprehension in the context of modern philosophy is analysed.

Key words: stereotype, gender, relations, sex, gender, self-knowledge, gender relations research, philosophic discourse.

Сучасна людина живе у складних умовах, де масова культура функціонує через систему стереотипів. Людина живе у світі відчуттів та емоцій і спілкується з іншим світом через стереотипи, які вже стали традиційною формою комунікації. Саме стереотипи характеризують ступінь соціалізації людей.

Тому у наш час – час змін – людство повинне осмислити та якнайскоріше розв'язати свої складні проблеми буття та виклики цивілізацій. На жаль, суттєва кількість цих проблем спровокована самою людиною, її ставленням до природи та власне до самої себе. Ситуація може змінитися на краще, якщо людина по-новому самопізнає себе – створить цілісний образ самої себе, в якому враховано багатоманітність виявів людського. Поміж них – традиційно визнані сторони розвитку людини (соціокультурні, цивілізаційні, пізнавальні та інші), а також такі, що ще потребують пошуку свого місця в загальній картині людини – наприклад, гендерна визначеність людини.

Стереотип – це не просто зразок для наслідування, він є втіленням традиції і саме він є механізмом взаємодії двох свідомостей. Таким чином, ми прийшли до визначення саме гендерних стереотипів, що являють собою усталені емоційні образи чоловіків і жінок, які несуть на собі відбиток архаїчних уявлень (згадаємо міфи – вже в них піднімалися питання метафізики взаємовідносин чоловіка та жінки, взаємодоповнюваність чоловічого та жіночого начал).

Саме у наш час руйнуються будь-які стереотипи і саме нині існує невизначеність і суперечливість зразків ідентифікації. Саме тому сучасна гендерна проблематика дає розуміння того, що поряд з біологічною основою існують соціально детерміновані уявлення про чоловіка та жінку. Людина усвідомлює себе чоловіком чи жінкою у світі біологічних та соціальних факторів, які тісно переплетені між собою.

Дослідження гендерних відносин і необхідність їх введення у сферу філософсько-методологічного осмислення займають найважливіше місце у філософській літературі останнього десятиліття.

Статус дослідження гендерних відносин як нової галузі знання став приводом для дискусій і викликав великий резонанс. На мою думку, обговорювати ці питання необхідно в тісному зв'язку з тими змінами та трансформаціями, що відбуваються в сучасній філософії; а також необхідно розробити апарат досліджень, який би слугував вивченню складних систем, що самоорганізуються та саморозвиваються (живе, екологічні системи, соціум, людина).

Архаїчність стереотипів гендерних відносин полягає в тому, що самка та самець повинні мати якості, які допомагають виростити та захистити дитину (Дарвін і його концепція природного добору). Сучасна трансформація цього стереотипу – це відповідність не дітородним функціям,

а нормі сексуально привабливого партнера.

Інший стереотип – це покірнa жінка зі стертою особистістю, яка приваблює чоловіків. Але сучасний стереотип інший: сильний характер, розум, талант. Чоловіки та жінки чекають один від одного взаємовиключних речей: жінка хоче, щоб чоловік був владним і покладливим одночасно; активним, але й щоб дозволяв проявляти ініціативу; жорстким, але й м'яким; вольовим і чуттєвим. Таким чином чоловіки закохуються у сильних вольових жінок (завдяки новим стереотипам), але не відчують себе з такими жінками справжніми чоловіками (завдяки старим стереотипам) – саме тому такі союзи приречені на невдачу.

Ми отримуємо гендерний конфлікт принаймні у двох сферах – рольовій і ціннісній. Питання метафізики гендерних відносин (конфліктів) піднімалися ще К. Юнгом – внутрішні відносини Аніми та Анімуса. У своїй останній книзі «Таїнство возз'єднання» [1] він робить висновок, що важливо знаходити компроміс між вимогами колективного несвідомого і реальністю зовнішнього світу, щоб запобігти дезадаптації.

Тому істотні ознаки, які потребують уваги, – це людиновимірність гендерних відносин та регульованість етичними принципами. Дослідження у сфері гендерних відносин дозволяє подолати абстрактне розуміння людини як позастатевої істоти у головних виявах її суспільного життя та сформувати толерантне ставлення до світу як чоловічого, так і жіночого.

Слід відзначити, що гендерні відносини вивчаються багатьма дисциплінами, тому останнім часом з'явилося багато робіт, у яких предмет обговорення стосується одночасно різних галузей науки – економіки, соціології, політології, історії, філософії та багатьох інших. Також розглядається внутрішня будова гендерних відносин, їх методи і понятійний апарат; аналізуються соціокультурні проблеми гендерної визначеності (нерівність, відмінності у суспільстві), відтворюється уявлення про чоловіче та жіноче в культурі, підкреслюється роль етики, заснованої на турботі та відповідальності.

Але поза вивченням залишився ціннісний потенціал гендерного мислення з точки зору можливості його впливу на процес трансформації цінностей суспільства та перспектива формування на цій основі розуміння відносин між людиною і людиною в контексті сучасної філософії.

Таким чином, метою багатьох гендерних досліджень повинно стати осмислення метафізики гендерних відносин у сучасному філософському дискурсі як системи знань, практик та сукупності ціннісних настанов.

Для досягнення мети треба виконати наступні завдання:

- проаналізувати багатоманітність гендерних відносин з точки зору сучасного філософського розуміння людини;
- дослідити особливості гендерних відносин у наш час;
- розкрити метафізику у гендерних відносинах в утвердженні ціннісних настанов сучасного філософського мислення.

Для реалізації мети основою стала філософія сучасних людських відносин, яка дозволила проаналізувати гендерні відносини як складну систему з урахуванням нелінійних процесів, притаманних суспільству.

Що спонукає жінок переймати чоловічі форми поведінки, а чоловіків – жіночі? Любити чи не любити? Як здолати гендерний конфлікт? Це і є ті питання, відповідь на які дасть сучасне суспільство, якщо правильно сформує сучасний філософський образ людини як багатовимірної сутності. П. Брюкнер [5], І. Кон [3, 4], З. Фрейд, К. Юнг [1] і інші мислителі – їх роботи повинні братися до уваги у філософському дискурсі про гендерні відносини. А у роботах Ф. Баадера, Я. Беме, Платона, В. Соловйова можна знайти відповіді про містичне, позамежне у відносинах чоловіка та жінки.

Теоретичне і практичне значення наукової роботи розкривається через більш поглиблену і розібрану «по шарах» трактовку гендерних відносин. Аналіз «чорного та білого» у гендерних відносинах показує шляхи комплексного вивчення людини та збагачення практичної сучасної філософії новими підходами.

Слід зазначити, що базою для виникнення досліджень гендерних відносин був феміністський рух та його ідеологія, і в роботі значна увага приділяється аналізу його різноманітних течій (саме ліберальна, марксистська, радикальна, постмодерністська та інші, а також особливості вітчизняного фемінізму). У результаті виділено основні ідеї та концепції, які послужили темою для дискурсу у філософії з приводу гендерних відносин.

Питання про особистість у контексті гендерних відносин є центральним. О. Вейнінгер у праці «Стать і характер» обґрунтовує теорію бісексуальності людини, що було у 1902 році своєрідним передчуттям ери фемінізму [2].

Передумовою становлення гендерних відносин був фемінізм у різних своїх виявах —

як рух, як ідеологія та як теорія. Також значного впливу дослідження гендерних відносин зазнали завдяки розвитку дисциплін, у яких вивчались питання і проблеми, пов'язані зі статтю (соціобіологія, сексологія, репродуктивна біологія). Кожна з феміністських течій ставила перед собою завдання: пошук і представлення суб'єкта й об'єкта. Для фемінізму, принаймні на початковому етапі, і суб'єктом, і об'єктом була жінка.

Розглянемо два погляди: перший – погляд на жінок як на соціальне ціле, «колективну ідентичність», де жінки розглядались як категорія або група, яка має спільний досвід, інтереси та цілі. Це характерно для ліберальної, радикальної та марксистської течій фемінізму, якими відображається спрямованість фемінізму на ідеологію.

Інший підхід існує в межах психоаналітичної та постмодерністської течій, де увага приділяється ідентичності і суб'єктивності. Якщо проаналізувати зазначені концепції, то стане очевидною проблема з визначенням суб'єкта й об'єкта, яка пов'язана з проблемами універсалізації теоретичних конструкцій фемінізму. Це привело до появи нових досліджень — гей-лесбійських, квір, чоловічих і, врешті-решт, до гендерних, які об'єднали ці практики.

Повертаючись до вищезазначеного: об'єднувальною ланкою між ними стають вивчення гендеру, статі, норм суспільства, стереотипів, а не конкретного суб'єкта чи об'єкта. Така початкова розгалуженість гендерних відносин стала причиною вивчення їх різними дисциплінами. Метафізичне у гендерних відносинах полягає не лише у конструюванні жіночої суб'єктивності, а й у відносинах людей будь-якої статі, їх ролі в суспільстві та стосунках зі світом.

Чому ж філософія так багато дискутує про гендерні відносини? Тому, що у дослідженнях останніх увага спрямована на цінності суспільного життя, розподіл ролей між чоловіками і жінками, на взаємозв'язок між соціальними інститутами, а також на уявлення про ідеали чоловіка. Об'єктами розгляду гендерних досліджень є в першу чергу ціннісні аспекти.

Ми живемо у світі, в якому відсутні чіткі зразки ідентифікації для поведінки чоловіків та жінок. Гендерні стереотипи в сучасних умовах виступають як втілення умовних суспільних цінностей, деформованих, часто випадкових уявлень, відсутності балансу чоловічого і жіночого.

Для нелінійного, хаотичного, складного суспільства, в якому ще й існують складні системи, що самоорганізуються та саморозвиваються, треба розробити такий апарат для дослідження гендерних відносин, який би був орієнтований на побудову нового знання, нового образу людини, критику існуючих класичних позицій науки і, навпаки, застосовував би існуючі філософські погляди.

Саме сучасна філософія (але ж філософія, яка базується на існуючих практиках) повинна бути орієнтована на зміни, на руйнування стереотипів та усталених норм. Вона характеризується нелінійним стилем мислення, який для опису суспільства використовує ідеї становлення, цілісності, відкритості.

Філософія гендерних відносин (насамперед її метафізична сторона) становить інтерес як нова дисципліна, яка перебуває на етапі свого формування, в якій існують специфічна методологія і підходи. Дослідження гендерних відносин також є спробою додати у глобальний масив знань про людину, які вже існують у таких галузях, як антропологія, соціологія, психологія та інші, інформаційно окреслити статеві відмінності, їх роль для опису людини, з'ясувати питання, чи дійсно ці відмінності важливі для такого опису, чи, можливо, в деяких сферах життя людини вони зовсім не мають значення.

Слід зазначити, що впродовж великого проміжку часу дослідження гендерних відносин не сприймалися як наукова дисципліна, особливо на етапі їх інституалізації. Таке неприйняття пояснюється, у першу чергу, класичним підходом до визначення дисципліни, а також значним впливом соціокультурних чинників на розвиток науки. Тому гендерні відносини треба віддати на розсуд філософії, яка дослідить і зробить висновки.

Базою для появи дискусій й досліджень у сфері гендерних відносин був феміністський рух, який не однаково розвинений у різних країнах. Можна сказати, що для кожної країни існує своя специфіка і коло проблем, що розглядаються. На теоретичному рівні формуються феміністські теорії опису людини і суспільства, які опозиційні або трансформаційні стосовно існуючих.

Сучасна філософія окреслює багато понять у сфері гендерних відносин. Понятійний апарат має свою велику базу робіт, у яких показано принципи організації наукового дослідження, засновані на гендерному підході: роботи І. Кона, Х. Лонгіно, Дж. Лорбер, А. Оеклі, Г. Рубін, Дж. Скотт [6], С. Ушакіна, Д. Харавей, С. Хардінг та багатьох інших.

Слід зауважити, що в аналізі гендерних відносин та розкритті в них метафізичного статусу дослідника набуває особливої ваги, бо саме його позиція визначає хід пошуків, окреслює коло питань тощо. Саме дослідник надає особливої уваги особистим характеристикам суб'єкта – віку, статі, расі, здатності до встановлення контактів і ролі емоційно-чуттєвих характеристик.

Таким чином, до уваги беруться не лише професійні, а й особисті характеристики дослідника – його етичні настанови та орієнтації.

Таким чином, ми приходимо до можливості побудови нової етики філософського осмислення гендерних відносин, де необхідними стають вимоги відкритості до нового і незвичного, а також терпимість до відмінностей між людьми. Об'єктом досліджень гендерних відносин може бути не просто людина – чоловік чи жінка, а й групи людей, які потребують специфічного підходу і визнання відмінностей.

Хтось скаже, що дослідження гендерних відносин нехтують ідеологічними та політичними цінностями... Але це дало змогу по-іншому подивитись на питання про маргіналізацію досвіду жінок, людей різних рас і релігій. Саме завдяки цьому виникла проблема пошуку адекватних методів опису, які б мали змогу підірвати стереотипні уявлення і зробили б видимим досвід будь-якої людини.

Досить цікавий той факт, що відносини суб'єкт – об'єкт базуються на взаємовпливі, тобто не лише дослідник впливає на об'єкт свого дослідження, але й навпаки – об'єкт змінює дослідника і його стереотипи.

Дослідження гендерних відносин орієнтовані насамперед на пізнання людини як особистості, враховуються її переживання, чуттєвий і тілесний досвід. Саме тому в них з самого початку тісно сплелися філософські та етичні погляди. Згідно з цими причинами, не потрібно зосереджуватись на повному подоланні бар'єрів між дослідником і тим, кого він вивчає, а треба замислитись про складну структуру суб'єкта, про відповідальність, покладену на нього, і усвідомлення цієї відповідальності.

Невирішеною залишається проблема, яка полягає у створенні системної цілісності понятійного апарату. Незважаючи на це, можна виділити ряд понять, які використовуються в будь-якій роботі, в будь-якій галузі – поняття статі, гендеру та сексуальності [3, с. 94-113] [4, с. 105-112]. Було показано, що на даний момент не існує чіткого визначення для кожного з цих понять. Заважають визначитися саме існуючі уявлення про людину, погляди на походження відмінностей між людьми (ці поняття залежать також і від мети дослідження). На основі цього можна зробити висновок, що варіативність понять гендеру, статі і сексуальності пов'язана в першу чергу з різноманітністю виявів людини. Саме тому треба уточнювати і розширювати поняття, які використовуються в ході дослідження. Аналіз теорії показав, що цей набір не усталений, а трансформується й уточнюється залежно від мети та об'єкта дослідження.

Особливу увагу треба приділити ціннісним аспектам гендерних відносин. Такий аналіз зумовлений необхідністю становлення нових цінностей, що відрізняються від тих, які пропонуються в техногенній цивілізації. Сучасна філософія пропонує свій шлях до становлення нових цінностей у суспільстві (який базується на основі теорії цінностей у західній та вітчизняній традиціях), на якому існує боротьба проти нерівності, і в результаті – визнання відмінностей між людьми.

У роботі розглянуто різноманітні погляди на цінності, що вплинули на наукове пізнання від XVII століття до сучасності, – погляди В. Віндельбанда, М. Вебера, Е. Дюркгейма [7], І. Канта, М. Кагана, Л. Мікешіної, Ф. Ніцше, Г. Ріккєрта, В. Табачковського, А. Швейцера, С. Кримського та інших. Завдяки цим мислителям ми можемо спостерігати, як відзначається зміна уявлень про цінності та їх роль у суспільстві: від розуміння загальнозначущих цінностей-настанов у І. Канта – таких як добро, зло й обов'язок, і до розуміння таких цінностей, як корисність речі та споживча значущість речі (у марксизмі), яка на перший план виходить в теперішній техногенній цивілізації.

Роботи Л. Мікешіної, В. Поруса, О. Бандури, С. Кримського, М. Марчука, М. Поповича та багатьох інших аналізують цінності в російській та вітчизняній літературі.

Відповідальність за скоєне у світі та відповідальність за іншого, турботливе ставлення до іншого, а також усвідомлення рівності та відмінностей між людьми – це універсальні цінності, що на початку XXI ст. набули однаково важливого значення для всього людства. Таке усвідомлення – частково результат згуртованої діяльності громадських організацій і рухів, зокрема, руху за екологічну безпеку, жіночих рухів, миротворчої діяльності тощо. Але питання про універсальність таких цінностей було дискусійним. З іншого боку – суто жіночі цінності відповідальності, турботи, піклування, толерантності, які пов'язували з такими «природними» для жінки якостями, як народження і виховання дітей.

Особливо зазначимо, що в дослідженнях гендерних відносин було зафіксовано відсутність умов у суспільстві для домінування суто жіночих цінностей (відповідальність і турбота), тому що культура носила характер маскуліної.

Виникає питання: яким чином відбулась переорієнтація цінностей у суспільстві: від націленості на прогрес та інновації, прагнення всезагального щастя до усвідомлення відповідальності за

свою діяльність і турботи про інших?

Відповідь – завдяки новій науці, котра узагальнила й вивчила основні закони самоорганізації складних систем (якою й є гендерні відносини), – синергетиці. Саме ця наука змогла дати цілісний опис світу в його становленні. Головні питання, на які повинна дати відповідь сучасна філософська наука, – це яким чином цінності суспільства вписуються в контекст досліджень; що потрібно зробити для їх трансформації, тому що цінності можуть бути єдиними параметрами, зміна яких дозволить зупинити глобальне руйнування оточуючого навколишнього середовища. Саме тому сьогодні дослідники повинні включати у дослідження ціннісні складові, як наукові так і позанаукові (метафізичні).

Сучасне суспільство трансформує цінності у своїх гендерних відносинах і відмовляється від класичних уявлень про людину та суспільство і, як наслідок, відходить від дихотомій в описі людини. Але перед вирішенням постають нові питання, які широко дискутуються: 1) розділення на публічне і приватне; 2) поділ подвійного стандарту; 3) проблема розуміння відмінності між людьми, чому відмінність сприймається як нерівність та протилежність; 4) проблеми побудови гендерної рівності в суспільстві і, як наслідок, пошук моделей суспільства, в яких може існувати комунікація між різними групами і верствами населення. Відповіді на ці питання стали очевидні завдяки роботам феміністських теоретиків (Дж. Батлера, С. Бенхабіба, С. де Бовуар, К. Гілліган, Дж. Міда, Н. Фрезера, Н. Чодороу, М. Янга та багатьох інших), у яких була розроблена концепція етики турботи, визнані відмінності між людьми, що трактуються як головна умова для побудови толерантного суспільства, у якому критикуються владні відносини і панування цінностей часів патріархату.

Ціннісні орієнтації техногенної цивілізації призвели до глобальних проблем людського існування. У гендерних дослідженнях сама собою виникає потреба осмислення проблеми людини, її існування у світі як особистості і як громадянина, з проблемою цінностей суспільства та потребою їх трансформації.

Побудова нової етики – «етики турботи» – один зі шляхів до таких трансформацій. Для розуміння людини в її багатоманітності пропонуються такі конструкти, як відмінність (а саме еволюція відмінності від нерівності до рівності і, нарешті, до різноманітності) і становлення. Але не тільки зрозуміти повинні людину, а й людина повинна усвідомити, що відновлення балансу на внутрішньому й на зовнішньому рівнях можливе лише завдяки спрямованості на одухотворення статі, виходу зі стереотипів. Тоді багатоманітність людини (наукова та метафізична) та осмислена філософія гендерних відносин стане відправною точкою для творчих цивілізацій, які будуть цілісні і самодостатні, в яких існує співтворчість чоловіка та жінки, співтворчість двох половинок.

Таким чином, у результаті аналізу різних філософських ідей, теорій, концептуальних основ гендерних відносин виявляється, що вони представлені різними напрямками і течіями. Важливо, що водночас спільним для них є те, що об'єктом у гендерних відносинах виступають складні людиновимірні системи та складні суспільні взаємодії, де враховуються не лише статеві характеристики людини, а й культурні, релігійні, етичні та національні. А саме суб'єктом є людина певної статі (наприклад, у фемінізмі – перш за все жінка). Але вивчаються не лише статус жінок і чоловіків у суспільстві, а й їх індивідуальні прояви – тілесність, сексуальність, ідентичність; крім того, всі суспільно-соціальні відносини розглядаються як гендерні.

Гендерні відносини – це велике поле для вивчення як на науковому рівні, так і на рівні філософського дискурсу. Ще раз слід зазначити важливу роль дослідника гендерних відносин (а саме його не професійних якостей, а етичних позицій і особистих якостей), а також їх багатозначний понятійний апарат, який був використаний у дослідженні і який дозволяє повніше розкрити всю багатоманітність людських виявів (наприклад, такі поняття як стать і гендер є з'єднувальними ланками між біологічними, тілесними, статевими, расовими, етнічними та соціокультурними, цивілізаційними, релігійними характеристиками людини). Методи та теоретичні конструкції, які використовуються в дослідженні гендерних відносин багатомірні. Усе це сприяє різнобічному опису людини та її характеристик залежно від мети дослідження.

При вивченні ціннісних аспектів гендерних відносин було виявлено, що їм внутрішньо властиві ціннісні орієнтації (стереотипи). Нині є актуальною розробка конструкції щодо впровадження нових цінностей у суспільстві, порівняно з тими, які пропонуються в межах сучасної техногенної цивілізації. Таким чином, головними цінностями повинні стати відповідальність, турботливе ставлення людини до інших і толерантність.

Саме завдяки філософським засадам при вивченні різних сторін гендерних відносин, а також у розумінні людини, ми можемо бути свідками трансформації цінностей суспільства, при цьому не лише на рівні відносин чоловіків і жінок, а й у контексті загальнолюдських ціннісних орієнтацій.

Бібліографічні посилання:

1. Юнг К.Г. *Mysterium Coniunctionis*. Таинство воссоединения / Карл Густав Юнг. – Минск: Издательство: Харвест, 2003. – 526 с.
2. Вейнингер О. *Пол и характер*. – М.: ТЕРРА, 1992. – 480 с.
3. Кон І.С. Сексуальна освіта – глобальне завдання ХХІ століття // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2009. – № 1. – С. 94-113.
4. Кон І.С. Психологія статевих відмінностей // Гендерна педагогіка: Хрестоматія / За ред. Вікторії Гайденко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – С. 105-112.
5. Брюкнер П. Божественное дитя // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.ru/INPROZ/BRUKNER/enfant.txt> (05.10.2012).
6. Scott J.W. Gender: a useful category of historical analysis // *The American Historical Review*. – 1986. – Vol. 91. – N5.
7. Дюркгейм Э. *О разделении общественного труда. Метод социологии*. – М.: Наука, 1992.

УДК 101.1

М. Г. Кітов

НОВГОДСЬКО-МОСКОВСЬКА ЄРЕСЬ – СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ОСНОВИ ВИНИКНЕННЯ

*«Єретик – той, хто має власний
погляд, хто дотримується власної
думки і свого власного відчуття»
(Ж. Босює)*

На основі аналізу подій, що проходили в Московії в кінці XV-початку XVI ст., показано як виникає новгородсько-московська єресь. Автор доводить, що глибинною основою виникнення єреси була боротьба двох принципово протилежних цивілізаційних концептуальних видів влади в переломний для Московії період, коли актуальним стає питання звільнення від татаро-монгольського володарювання. Концептуальним обґрунтуванням нового історичного розвитку Московії і с тала «новгородсько-московська єресь». Автор полемізує з вченими, котрі доводять, що вказана єресь приводила релігійне життя Московії до Реформації. Для цього в Московії не було соціально-економічних передумов.

Ключові слова: єресь, новгородсько-московська єресь, єретики, стригольники, концептуальна влада, західна Реформація.

В статье, на основании анализа событий, которые происходили в Московии в конце XV – начале XVI ст., показано как возникает новгородско-московская ересь. Автор доказывает, что глубинным основанием возникновения ереси была борьба двух принципиально противоположных цивилизационных концептуальных видов власти в переломный для Московии период, когда актуальным стал вопрос освобождения от татаро-монгольского владычества. Концептуальным обоснованием нового исторического развития Московии и стала «новгородско-московская ересь». Автор полемизирует с учеными, которые доказывают, что указанная ересь приводила религиозную жизнь Московии к Реформации. Для этого в Московии не было социально-экономических предпосылок.

Ключевые слова: ересь, новгородско-московская ересь, еретики, стригольники, концептуальная власть, западная Реформация.

The origin of Novgorod and Moscow heresy is shown in the article basing on the analysis of Muscovy events (the end of 15th century and beginning of 16th century). The author proves that a profound reason of heresy's origin is the struggle between two in essence opposite civilizing conceptual types of power during the crucial moment for Muscovy, when the question about liberation from Tartar domination became urgent. "Novgorod and Moscow heresy" became a conceptual foundation of the new historical development of Muscovy. The author polemicizes with other researchers, which understand this heresy as a beginning of further religious life's changes in Muscovy (Reformation). The author considers that there were no social-economical preconditions for such changes in Muscovy.